ISTORIA CONVERSAȚIONALĂ – UN CONCEPT PRAGMATIC

CONVERSATIONAL HISTORY – A PRAGMATIC CONCEPT

(*Abstract*)

The pragmatic concept of *conversational history* (CH) was introduced in Golopentia (1980) and developed in Golopentia (1985, 1988c, 1988d, 1988d, 1996b, 2000a, 2000b, 2001) in a linguistic, sociolinguistic, and semiotic framework. It is centered on (a) considering (all) *verbal interactions* occurring between, or shared by, the same set of interlocutors; (b) defining the series thus obtained as *a dynamic whole* with distinctively evolving syntactic, semantic and pragmatic properties; (c) considering that, as a whole, CH represents an important and revealing *object of study* for linguists, sociolinguists, and semioticians interested in the reciprocal communicative adjustment of interlocutors and their ways of maintaining a dynamic conversational relation etc.; (d) developing strategies of conventional limitation that would transform even the most complex CH into *realistic objects of study*; (e) positioning CH as a *superordinate pragmatic unit* in the theoretical hierarchy starting from *turn* and progressing toward *conversation*: {turn, exchange, sequence, section, conversation, conversational history}; (f) taking into consideration not only external, but also inner conversations as ordinary components of a CH; (g) accounting for combinations of conversational histories into complex structures that can help us better understand our *spoken lives* in reality or in fiction. We discuss partial (syntactic or semantic) and total (pragmatic) descriptions of a CH.

Keywords: conversation, conversational history, initial, median and final episodes of a conversational history, inner speech.

Am introdus conceptul de *istorie conversațională* în Golopenția (1980) și l-am dezvoltat în Golopenția (1985, 1988c, 1988d, 1996b, 2000a, 2000b, 2001). În configurarea lui etapele principale au fost următoarele: (a) izolarea interacțiunilor verbale care, antrenează același grup de interlocutori; (b)

BDD-V4294 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:59:24 UTC)

definirea seriei de conversații (*episoade conversaționale*, *episoade*) astfel obținute ca un întreg dinamic, numit *istorie conversațională*, cu proprietăți sintactice, semantice și pragmatice caracteristice; (c) argumentarea interesului pe care-l prezintă un asemenea întreg ca obiect de studiu pentru lingvistică, sociolingvistică sau semiotică; (d) dezvoltarea unor strategii de limitare convențională care să transforme chiar și cele mai complexe istorii conversaționale într-un obiect realist de studiu; (e) poziționarea istoriei conversaționale ca unitate supraordonată în ierarhia pragmatică {act de vorbire, intervenție, schimb conversațional, secvență conversațională, secțiune conversațională, conversație, istorie conversațională}; (f) considerarea, în calitate de componente posibile ale unei istorii conversaționale, alături de episoadele conversaționale obișnuite, a vorbirii sau conversațiilor interioare; (g) luarea în considerație a combinațiilor de istorii conversaționale în ansambluri complexe care ne pot ajuta să înțelegem viețile noastre vorbite în realitate sau ficțiune.

Am recurs la conceptul de istorie conversațională în analiza textelor de ficțiune (teatru sau roman), a unor materiale de teren sociolingvistic și etnolingvistic, precum și în abordarea și editarea unui corpus de scrisori (Golopenția 1996a, 1996b, 2000a, 2003, 2004, 2013, 2014). Colegi din Europa (Franța, Spania, Italia, Belgia, Polonia, România), Canada, Statele Unite sau America Latină au preluat conceptul, aplicându-l și dezvoltându-l.

1. Observații generale

Există un număr de rațiuni pentru care consider că studiul istoriilor conversaționale este important. Le evoc rapid.

(1) *Descoperim limbajul* prin istorii conversaționale cu părinții, învățăm o limbă străină prin intermediul istoriilor conversaționale cu profesori anume sau cu vorbitorii ei nativi, devenim capabili să folosim sublimbaje corespunzând unor activități profesionalizate prin istorii conversaționale cu cei care le practică.

(2) În vorbirea de toate zilele *punem în perspectivă conversațiile curente* raportându-le la alte conversații cu același interlocutor. Evocăm explicit conversații trecute sau plănuim unele viitoare atunci când vorbim cu cineva cu care am mai vorbit. Asociem implicit ceea ce se spune într-o conversație în curs cu lucruri spuse în conversații anterioare. Producem replici riscând să surprindă un *outsider* dar receptate firesc de *insideri*, care le apropie fără greș de conversații comune trecute.

(3) *Tensiunea neașteptată sau, dimpotrivă, ușurința remarcabilă a demarării unor conversații* se explică deseori prin acumulări lente provenite din interacțiuni verbale trecute. Am arătat în Golopenția (1988d) că multe certuri „subite" pot fi corelate cu unul sau mai multe episoade anterioare ale unei istorii conversaționale. La fel se întâmplă cu declarațiile de dragoste, cererile în căsătorie sau, în franceză, cu trecerea de la adresarea prin *vous*

BDD-V4294 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:59:24 UTC)

(*vouvoiement*) la cea prin *tu* (*tutoiement*), care devin iminente de la un anume punct în evoluția unor istorii conversaționale specifice. Există deci calități pragmatice esențiale de acord sau dezacord dialogal și de proximitate sau distanță între interlocutori pe care o conversație le datorează relațiilor ei cu istoria conversațională dominantă.

(4) *Memoria conversațiilor trecute* pare să funcționeze în termeni de istorie conversațională. Vorbitorii își amintesc firesc elemente de ordonare și conținut ale conversațiilor avute cu un interlocutor anume. Ei sortează trecutul dialogal în termenii unor istorii conversaționale pe care sunt capabili să le descrie sau nareze. Istoriile conversaționale par să reprezinte strategii speciale de organizare și depozitare memorială care guvernează asamblarea și explorarea interacțiunilor verbale trecute.

(5) Ca vorbitori obișnuiți și ca cercetători evaluăm *semnificația unei conversații* comparând analiza ei cu informații extrase din conversațiile anterioare între aceiași interlocutori. Numai astfel putem măsura impactul ei real, precum și perspectivele pe care le deschide pentru conversațiile următoare. Conceptul de istorie conversațională ne permite o mai bună înțelegere a noutății fiecărei conversații și ne ajută să prezicem interacțiunile verbale pe care aceasta le face posibile, apropriate, necesare, superflue sau imposibile.

(6) Secvența episoadelor unei istorii conversaționale nu e întotdeauna direct observabilă de către cercetător sau recuperabilă de către vorbitori. Nu putem reconstitui primele conversații cu părinți, frați sau surori, prieteni, vecini, în genere cu partenerii istoriilor conversaționale de lungă durată. Dispunem de ultimul episod doar în cazul unor istorii conversaționale *închise* (prin sistarea contractului conversațional; prin dispariția interlocutorilor etc.). Nu avem decât rareori la dispoziție toate episoadele mediane ale unei istorii conversaționale. Putem rezolva problema corpusurilor incomplete (cu început și sfârșit incert și cu episoade mediane lipsă) prin abordarea metonimică a unei succesiuni ordonate de episoade disponibile combinată cu un chestionar pragmatic dedicat istoriei conversaționale pe baza căreia să fie reconstituit mersul general al acesteia.

(7) În analiza unei conversații, cercetătorii pot și, în fapt, ar trebui *să opereze din ambele direcții*, combinând analiza părților ei (vezi Golopenția 1979, 1988b, 2003) (acte de vorbire, intervenții, secvențe, secțiuni) cu o examinare a istoriei conversaționale supraordonate. Aceasta le-ar permite să examineze strategiile locale prin care noi episoade conversaționale fac aluzie la, abordează, îndulcesc sau elimină constrângerile datorate trecutului conversațional.

(8) Conceptul de istorie conversațională permite cercetătorilor să rafineze conceptul de *situație intralingvistică* sau *context intern* (vezi Kerbrat-Orecchioni 2009: 9). Conversațiile nu pornesc niciodată în vid. Există, pentru

BDD-V4294 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:59:24 UTC)

fiecare dintre ele, un context intern, definit în mod esențial prin conversațiile trecute aparținând aceleiași istorii conversaționale.

(9) Istoria conversațională dă socoteală de evoluția în timp a *relațiilor umane*. Ceea ce Tarde enunța privind conversația ca instanță de bază a socializării se aplică în și mai mare măsură la istoriile conversaționale: „Ea [conversația la Tarde] marchează apogeul atenției spontane pe care oamenii și-o acordă reciproc și prin care se întrepătrund infinit mai adânc decât în oricare alt raport social" (Tarde 1973: 141, trad. S.G.). În istoriile conversaționale, relațiile sociale și identitățile personale sunt verificate și evoluează de la o conversație la alta.

(10) Istoriile conversaționale pot reprezenta la rândul lor *părți ale unor ansambluri dialogale mai vaste*. Corespondența unui individ X poate fi privită ca o mulțime de istorii epistolare discrete sau intersectate. În Golopența (2004 și 2014), abordând editarea corespondenței lui A. Golopența, am arătat că operarea în termenii a 280 de istorii epistolare ca unități de bază ale analizei, era o soluție preferabilă operării în termenii celor 1.958 scrisori care le corespundeau. Ea a permis o viziune sintetică a câmpului epistolar în care a funcționat în calitate de corespondent A. Golopența, prin opoziția între istorii epistolare personale sau profesionale de extensiune maximă, medie sau minimă; a facilitat analiza punților sistematice sau accidentale care le uneau pe unele dintre ele, precum și relevarea izolării sistematice a altora (istorii epistolare intime, dar și istorii epistolare insulare sustrase fluxului epistolar general). Astfel, departe de a fi unități dialogale ultime, istoriile conversaționale pot fi concepute ca parte a texturii comunicaționale mai ample a vieților noastre vorbite.

2. Descrierea pragmatică a istoriilor conversaționale

2.1. La nivel sintactic, o istorie conversațională se compune dintr-un episod inițial zero, unul sau mai multe episoade mediane și un episod final. Situația se complică la nivel pragmatic.

Vorbim în acest caz despre *episoade inițiale absolute*, de obicei informale (X se autoprezintă lui Y inducând o autoprezentare reciprocă a acestuia (Golopența 1976), sau X și Y încep să vorbească abrupt, fără a-și cunoaște numele, ocupația etc.) și episoade inițiale *relative* în care un super-agent Z face prezentările în cadrul unui episod inițial care aparține simultan istoriilor conversaționale IC1(Z, X), IC2(Z, Y), IC3(Z, X, Y) și IC4(X, Y). Conversația inițială între X și Y (IC4) e în acest caz un *episod inițial relativ* ancorat în conversația de prezentare IC3, care la rândul său presupune istoriile conversaționale între prezentator și fiecare dintre cei prezentați (IC1 și IC2).

Examinat din punctul de vedere al experienței conversaționale a interlocutorilor, chiar un episod inițial absolut este mai mult sau mai puțin astfel, în măsura în care o interacțiune inițială se poate asocia, pentru fiecare dintre interlocutori, cu interacțiuni anterioare similare care au antrenat alți

BDD-V4294 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:59:24 UTC)

indivizi, sau cu vorbirea lui interioară. Asimilând un nou interlocutor altora, ale căror spuse ne stăruie în memorie, ne descoperim deseori plonjând adânc, de la bun început, în prime conversații cu un nou partener, fără *incipit*urile clasice, automatizate: vreme, profesie, politică, sport etc.

La fel, putem distinge între *episoade finale absolute și relative*. Să imaginăm o istorie conversațională (IC) între X și Y la momentul *m*, compusă din CI, CM1, CM2 și CF. Câtă vreme IC (X, Y) este deschisă, în vigoare (cu alte cuvinte, câtă vreme X și Y sunt în viață, capabili să vorbească și dispuși să se ratifice reciproc ca parteneri conversaționali), este probabil că un nou episod conversațional o va prelungi la momentul *m+1*. Acest nou episod va deveni ultima conversație finală, conferind conversației finale anterioare, a cărei natură de *episod final relativ* devine evidentă, statutul de episod median. Putem reprezenta cele spuse după cum urmează:

moment m = CI, CM1, CM2, CF
|
moment m+1 = CI, CM1, CM2, CM3, CF

Pe de altă parte, dacă X sau Y dispare, dacă unul dintre ei îl insultă pe celălalt fără a fi capabil sau dispus să ofere reparațiile cuvenite, sau în caz de expirare a contractului conversațional (de tipul profesor–student, doctor–pacient etc.) dintre X și Y, istoria conversațională va fi închisă, iar episodul final la momentul *m* va menține această proprietate la momentele *m+1*, *m+2*, ..., *m+n*, putând fi calificat ca un *episod final absolut*.

2.2. *Durata* sintactică a unei istorii conversaționale este compusă din suma duratelor episoadelor care o compun. Durata ei pragmatică impune însă, alături de *măsurare*, *situarea* în timpul real care ne e comun, prin indicarea momentului inițial (*mi*) al primei ei conversații și a momentului terminal (*mt*) al conversației ei finale. Astfel, dacă *mi* = 1-III-1981, 15:00 (conversația începându-se la 15:40), iar *mt* = 1-I-1986, 17:00 (conversația începând la orele 16:00), durata pragmatică a istoriei conversaționale dintre 1-III-1981 și 1-I-1986 este de 5 ani, 10 luni și 2 ore, în timp ce durata ei sintactică însumează 100 de minute.

Relația dintre durata pragmatică (DP) și cea sintactică (DS) a unei istorii conversaționale poate fi exprimată prin regula următoare:

DP > sau = DS (durata pragmatică este mai mare sau egală cu durata sintactică).

Durata pragmatică este egală cu durata sintactică numai în cazul unei istorii conversaționale compuse dintr-o singură conversație. Acesta ar fi cazul unei istorii conversaționale *incipiente*. Putem, pe de altă parte, imagina cazul în care două persoane au avut o singură conversație de-a lungul vieților lor dar aceasta a fost atât de însemnată pentru ambele, încât au păstrat-o vie în amintire, interpretând-o și reinterpretând-o prin vorbire interioară. Într-un asemenea caz, durata pragmatică va consta în timpul real acumulat de la

BDD-V4294 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:59:24 UTC)

momentul inițial al conversației unice până la momentul în care o examinăm și va depăși durata ei sintactică.

2.3. *Istorii conversaționale simultane sau succesive.* Două istorii conversaționale pot fi *parțial sau total simultane* dacă duratele lor pragmatice se intersectează sau coincid. Ele vor fi *succesive* dacă momentul terminal al conversației *n* este urmat (cu sau fără pauză) de momentul inițial al conversației *n+1*.

2.4.1. *Distanța pragmatică dintre episoadele unei istorii conversaționale.* Întrucât sunt datate, duratele pragmatice ale conversațiilor compunând o istorie conversațională fac posibilă calcularea distanței dintre două episoade conversaționale. E suficient să măsurăm durata cuprinsă între momentul terminal al conversației anterioare și momentul inițial al conversației care-i urmează. Avem astfel episoade care sunt apropiate sau depărtate unele de altele. Descrierea pragmatică diferă de cea sintactică, în care episoadele conversaționale sunt percepute ca discrete, fără posibilitatea specificării duratei pauzelor și, ca atare, a distanței care le separă.

2.4.2. *Spațierea medie a episoadelor.* Dacă însumăm duratele pragmatice ale pauzelor dintre episoade și împărțim rezultatul la numărul de pauze înregistrate, obținem spațierea mijlocie dintre episoade. Comparând distanța pragmatică dintre conversații cu spațierea medie putem rafina local caracterizarea istoriilor conversaționale în termenii unor episoade foarte apropiate, apropiate, depărtate sau foarte depărtate unele de altele.

În istoriile conversaționale informale dintre membrii unei familii, vecini, în cele instituționale dintre profesori și studenți sau în cele tranzacționale dintre brutari și clienți în Franța (unde mulți oameni continuă să cumpere pâine zilnic), spațierea dintre episoade este mai mult sau mai puțin *regulată*. În cele mai multe istorii conversaționale, spațierea conversațiilor componente este *neregulată*.

2.5. *Ordinea episoadelor într-o istorie conversațională și manipularea ei* reprezintă un domeniu de investigație de interes deopotrivă teoretic și descriptiv. Problema este nu numai percepută, ci strălucit abordată (interpretativ și predictiv) de personajele balzaciene. Ne putem gândi la Ducesa de Langeais care plănuiește secvența conversațiilor cu Montriveau astfel încât să poată mereu eluda declarația lui de dragoste, fără a o elimina complet din peisaj. Văzută din punctul de vedere al ducesei, istoria conversațională imaginată de Balzac are o direcție și o structură premeditată. Preluată de Giraudoux în scenariul de film *La Duchesse de Langeais*, manipularea ordinii episoadelor conversaționale este elucidată de Ronquerolles în termenii stabilirii unei corespondențe între episoadele succesive și o listă ordonată a argumentelor ducesei:

> Ronquerolles – [...] *Peut-on savoir à quelle séance tu en es?*
> Montriveau – *Que veux-tu dire?*

BDD-V4294 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:59:24 UTC)

Ronquerolles – *Sur quel obstacle t'arrête-t-elle en ce moment? Le premier mois, pour tes prédecesseurs, c'était sa situation dans le monde. Le second mois, son mari. Le troisième, Dieu et l'abbé Gondrand.*
Montriveau – *J'en suis au quatrième.*
Ronquerolles – *Alors tu en es à l'intermède. A la naïveté. A la romance. Chacun de nous a eu le quatrième mois sa prime musicale. Elle ne t'a rien chanté encore?*
Montriveau – *Elle chante?*
Ronquerolles – *Tu palpites déjà! ... Quelle est la romance à la mode? Le Fleuve du Tage? Cela m'étonnerait si elle ne t'offrait pas, un de ces soirs, le Fleuve du Tage... Cela te ramènera au sentiment, si tu en es au désir... Bas les mains. Je chante... Et la bouche reprend ce prestige que les baisers ont affaibli* (Giraudoux 1946: 133–134).

Partenerii unei istorii conversaționale pot manipula nu numai conținutul și ordinea episoadelor, ci și dimensiunea intervalelor dintre acestea.

2.6. ***Rapelul unor episoade trecute.*** Profesorii le amintesc elevilor lor de episoade trecute ale istoriei lor conversaționale. Jurnaliștii, antropologii, sociologii, sociolingviștii fac la fel atunci când conduc serii de interviuri cu același interlocutor (martor). Rapelurile dezvoltă cele spuse anterior, marchează similarități, contraste sau contradicții între ce se spune și ce s-a spus, verifică informații menționate incidental în conversații anterioare etc. Ele pot fi limitate la sublinierea faptului că anume teme au fost deja dezbătute.

Rapelurile unor episoade trecute pot fi *precise* (referitoare la un episod specificat prin temă, dată etc.) sau *vagi*.

Spre deosebire de *recțiunea sintactică*, operând de la episod anterior la episod următor (sau, în texte, de la stânga la dreapta), rapelurile de episod funcționează de la episod curent la episod anterior și de la dreapta la stânga în cazul transcrierilor de istorii conversaționale înregistrate sau imaginate. De asemenea, în timp ce recțiunea sintactică operează firesc și în mod neobservat pentru interlocutorii unei istorii conversaționale, rapelurile de episod sunt rezultatul unor *inițiative* și au un caracter explicit. Ele se aseamănă însă, în măsura în care îndesesc textura pragmatică a istoriilor conversaționale (sporind numărul referenților și predicațiilor împărtășite de interlocutori).

2.7. ***Menținerea istoriilor conversaționale cu interlocutori absenți.*** Am arătat în Golopenția (2013) că, folosind regulat telefoanele celulare sau corespondența electronică, migranții români actuali în Spania, Italia, S.U.A. etc. mențin istoriile conversaționale esențiale din viața lor (cu familia, colegii sau prietenii). În exemplul care urmează, o mamă care lucrează în străinătate descrie istoria conversațională pe care o întreține cu copiii rămași în România:

Ați ținut legătura cu cei de acasă? */ Da, păi nu rezistam altfel. Noi suntem o familie foarte unită. Suntem obișnuiți să vorbim totul unul cu celălalt. Măcar o dată pe săptămână, și tot îi sunam. Avea o fată mobil și îi plăteam și ne lăsa să sunăm. Le povesteam ce-am făcut în săptămâna respectivă, cum mi-a*

BDD-V4294 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:59:24 UTC)

mers, cum mă simt. Ei îmi povesteau ce mai e pe acasă, ce au făcut la şcoală, ce note au mai luat. Mă întrebau cum se face nu ştiu ce ciorbă sau felul doi. Îmi povesteau că au făcut piaţa, că au fost la bunici şi i-au ajutat la treburile gospodăreşti, că au fost cu bunicul la câmp, că i-a lăsat să călărească, că scroafa a fătat 11 purcei, ce credeau şi ei că trebuie să-mi zică. Mi-era aşa drag să-i aud, mi-era aşa dor de ei (Rostás, Stoica 2006: 245).

Întoarcerea nu mai reprezintă astfel un prilej de aducere la zi prin povestiri a istoriei conversaționale. Nu rămân multe de adăugat, după cum o arată remarca unui student român întors dintr-o excursie în străinătate:

La facultate, doar profesorii m-au întrebat ce am făcut, cum a fost, colegii, în schimb, nu erau deloc interesaţi. Adică, erau, ca şi cum nu ne-am fi văzut de două zile. Şi cu mama a fost la fel. Pentru că noi vorbisem atât de mult pe net, când am ajuns, era de parcă plecasem de acasă pentru o zi. Nici nu ştiam ce să-i mai povestesc, doar i-am zis ce am mai făcut pe avion şi cam atât (Rostás, Stoica 2006: 139).

2.8. ***Intrarea în rezonanță a interlocutorilor unei istorii conversaționale*****.** Partenerii unei istorii conversaționale consistente pot ajunge să vorbească asemănător. Rittaud-Hutinet (1987) a examinat adaptarea vocală reciprocă a interlocutorilor deja de la primul episod al unei istorii conversaționale. Sostero (2002:206) menționează ecourile vocii lui Charlus pe care personajele proustiene le detectează în vorbirea celor din jur. Mme de Cambremer își amintește astfel de remarci ale lui Swan formulate „în jargonul ambiguu pe care-l avea în comun cu M. de Charlus", Robert enunță fraze „grand siècle" reciclând maniera discursivă a aceluiași Charlus. Când o persoană X vorbește la telefon cu un partener de istorie conversațională, putem ghici uneori identitatea acestuia după intonația lui X.

2.9. ***Reproducerea istoriilor conversaționale*****.** Istoriile conversaționale pot fi parțial reproduse în vorbirea de toate zilele alternând vorbirea directă, indirectă și stilul indirect liber cu porțiuni narate ale unora dintre episoadele lor. Ele pot fi (parțial) înregistrate și ascultate; sau (parțial) transcrise, circulând ca document. Extragem un exemplu de reproducere în anchetă a unei porțiuni de istorie conversațională din A. Golopenția, *Ultima carte*:

Despre ce aţi discutat cu fiecare în parte, la fiecare întâlnire?

Brutus Coste. *Ne-am întâlnit de 6 ori la prânz luând masa împreună. La întâia întâlnire am fost condus de răposatul consilier Neguş, membru al delegaţiei româneşti, care avea întelegere cu Coste să ia masa împreună fiind prietenul tatălui sau. De data aceasta, au vorbit mai mult dl. Neguş şi Coste, consilierul Neguş căutând să afle informaţii asupra atitudinii diverselor persoane cu care ajunsese în contact Coste faţă de problemele româneşti la conferinţă. La întâlnirea a doua, când am fost singuri, ne-am povestit ce am făcut din 1939, de când nu ne-am mai văzut. Coste mi-a povestit că a fost rechemat în 1945 de dl. Tătărăscu, care-l socotea printre cei vinovaţi [că] demersurile pentru pace întreprinse de el, în numele partidului liberal ar fi*

BDD-V4294 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:59:24 UTC)

*rămas fără urmare. Lucrase apoi ca gazetar, se apropiase de dl. Gafencu, căruia i-a devenit secretar. Mi-a vorbit de dnii Tilea și Crețeanu, cu care era la fel în relații. M-a întrebat dacă nu am venit cumva cu gândul de a nu mă mai întoarce în țară și mi-a spus că e gata să mă ajute să-mi găsesc un rost în acest caz. Am răspuns de la început că nu-mi pot părăsi familia și că lucrările mele mă leagă de București și n-am mai întrebat ce aș putea face, după părerea lui, în străinătate. La întâlnirea următoare, a participat și dna Coste, care venise de la Lisabona, unde locuiau. Am vorbit despre copiii mei, cunoscuții comuni, amintiri din anii de studenție. La întâlnirea a 4-a a participat în afară de dna Coste și Titu Rădulescu-Pogoneanu, fratele mai mic al unui coleg al nostru de Facultate. Acesta a povestit despre munca lui la o editură elvețiană ca redactor pentru articolele privitoare la România ale unei enciclopedii în limba germană. Am vorbit despre puținătatea și neajunsurile lucrărilor documentare în limbi străine despre România. Mi-au pus întrebarea dacă nu m-aș încumeta să redactez eu una, care să fie tradusă într-o limbă de mare circulație și editată de vreo editură importantă. Problema unei prezentări documentare a țării interesându-mă de mult, am răspuns că m-aș încumeta să încerc, ajutat de câțiva colaboratori. Spuneam însă că la sărăcia din țară, ar fi necesar ca să se plătească acestora munca lor încă din momentul redactării. La întâlnirea următoare, la care a participat și dna Coste, Coste mi-a predat 1.000 franci elvețieni pentru onorariile celor ce ar colabora la lucrarea documentară de care s-a vorbit și spre a-i procura câteva publicații românesti apărute în ultimii ani, despre care-i vorbisem și care-l interesau (**Evoluția economiei românești 1920–1939** de Madgearu) și ce voi socoti eu interesant pentru el. N-am întrebat despre proveniența banilor. La ultima întâlnire au participat, afară de soții Coste și Titu Pogoneanu, și prietenii noștri comuni Mircea Eliade și Emil Cioran. S-a vorbit la această masă sentimental și fără teme anume despre cărțile la care scriau cei din urmă, planurile mele de a-mi croi drum în științele sociale românești, dorul de țară al celor care rămâneau, grija mea de viitorul meu în țară* (A. Golopenția 2001: 301–302, declarație din 3.IV.1951).

2.10. ***Dezactivarea pragmatică*.** În timp, episoadele nonmarcate ale unei istorii conversaționale sunt treptat supuse dezactivării pragmatice. Analizând istoriile conversaționale în care e implicat baronul de Charlus, Sostero (2002) a arătat felul în care intervenții izolate se desprind de conversațiile în care apar, menționate o vreme în vorbire directă, iar mai târziu, în vorbire indirectă (liberă), narațiune, sau pur și simplu uitate. Ea a numit procesul *depragmatizare*. În Breb, Maramureș, replici frapante ale unor interlocutori uitați aparțineau vorbirii curente în anii 1970.

2.11. ***Episoade mediane interioare.*** Pe lângă episoadele mediane definite prin analiza sintactică, reflecția asupra vorbirii interioare (*inner speech*, cf. Ballet 1886, Chappell 2005, Egger 1904, Vocate 1994 și Vygotsky 1986), a vorbirii autoadresate (*self-talk*) și a istoriilor conversaționale ne-a condus

BDD-V4294 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:59:24 UTC)

la ipoteza unor episoade mediane interioare. Aceste episoade pot consta în vorbire autoadresată monologală sau dialogală sau pot rezulta din scindarea unuia dintre partenerii unei istorii conversaționale în ipostaze conversaționale distincte corespunzând interlocutorilor antrenați în cadrul acesteia. Cercetări ulterioare urmează să stabilească (a) dacă acest proces este obișnuit sau caracterizează doar anume istorii conversaționale; (b) dacă el se produce de la început sau numai după un număr de episoade; (c) dacă el se produce în istorii conversaționale cu mai mult de doi interlocutori.

Marcând conversațiile interioare prin *c* și menținând notația anterioară, putem exprima creșterea internă ascunsă a unei istorii conversaționale prin următoarele transformări:

moment *m*	=	IC
moment *m+1*	=	IC, *c*
moment *m+2*	=	IC, *c*, FC
moment *m+3*	=	IC, *c*, FC, *c*
moment *m+4*	=	IC, *c*, MC, *c*, FC
moment *m+5*	=	IC, *c*, MC, *c*, FC, *c*

.....

Câtă vreme unul dintre partenerii ei rămâne în viață, istoria conversațională poate continua în gândul acestuia prin episoade sau fragmente conversaționale interioare. O vedem în bilanțul „normalizat" al lui Maeterlinck cu privire la conversațiile interioare purtate cu tatăl său:

> *Avec mon père, le drame est fréquent, presque perpétuel et plus lancinant, bien qu'il se passe dans les bas-fonds de l'inconscient. C'était un homme juste et bon, mais inutilement impérieux, devant qui mon instinct se cabra dès l'enfance. Nous n'avions sur toutes choses que des idées inconciliables. Il suffisait qu'il louât ou aimât une personne, une pensée, un objet pour qu'aussitôt je les prisse en grippe. Quand il était encore sur cette terre, c'était moi qui le contrecarrais sournoisement; mais depuis sa mort, survenue il y a trente-cinq ans, il s'est mis à vivre en moi beaucoup plus activement, plus énergiquement que lorsqu'il était de ce monde. A présent c'est lui qui, à tout propos, me désapprouve et me contrarie. Il s'intéresse et se mêle à tout ce que je fais. Si je veux aller à droite, il me conseille de prendre à gauche. Si j'entends avancer, il préfère reculer. Nous perdons notre temps (tout au moins le mien car le sien ne compte plus, depuis qu'il se trouve dans l'éternel) en dialogues saugrenus. 'Laisse-moi arranger des choses', me dit-il. A quoi je réplique: 'Non, non, tenez-vous donc tranquille, vous n'avez rien à faire ici, cela ne vous regarde plus'. 'Tu oublies, reprend-il, que si je n'avais pas été là, tu ne serais pas ici'. — C'est possible mais ce n'est plus votre place. — Tu oublies à qui tu parles. — Je ne parle qu'à moi. — Oui, mais c'est moi qui l'entends, etc.' Si je fais un faux pas, si je commets une erreur, il émerge de l'ombre pour me répéter: 'Je te l'avais bien dit.'* (Maeterlinck 1962: 117–118).

BDD-V4294 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:59:24 UTC)

În timp ce analiza sintactică pune în evidență discontinuitatea conversațiilor componente, la nivel pragmatic istoria conversațională apare consolidată și densificată grație vorbirii interioare a cel puțin unora dintre interlocutori.

Din punct de vedere semantic, toate episoadele conversaționale sunt concepute ca tinzând să se suprapună într-o conversație-palimpsest unică; subzistă doar punctele de vedere distincte ale interlocutorilor. Analiza pragmatică favorizează imaginea unei istorii conversaționale predispuse la întărirea continuității dintre episoade care tind să se topească într-o lungă conversație purtată exterior și interior de interlocutori cu puncte de vedere în treptată fuziune.

BIBLIOGRAFIE

Ballet, Gilbert, 1886, *Le langage intérieur et les diverses formes de l'aphasie*, ed. 2 revizuită, Paris, Alcan.

Balzac, Honoré de, 1959, *La Duchesse de Langeais*, în *Oeuvres complètes de M. de Balzac*, Paris, Guy Le Prat, vol. 9, p. 177–310.

Cosnier, J., C. Kerbrat-Orecchioni. (ed.), 1987, *Décrire la conversation,* Lyon, Presses Universitaires de Lyon.

Cosnier, Jacques, Nadine Gelas, C. Kerbrat-Orecchioni (ed.), 1988, *Échanges sur la conversation*, Paris, Éditions du C.N.R.S.

Egger, Victor, [1881] 1904, *La parole intérieure. Essai de psychologie descriptive*, Paris, Alcan.

Giraudoux, Jean, 1946, *Le film de La duchesse de Langeais, d'après la nouvelle de H. de Balzac*, Paris, Grasset.

Golopenția, Anton, 2001, *Ultima carte*. *Text integral al declarațiilor în anchetă ale lui Anton Golopenția aflate în Arhivele S.R.I. Volum editat, cu Introducere și Anexă de Sanda Golopenția*, București, Editura Enciclopedică.

Golopenția, Sanda, 1976, „Forces illocutionnaires: la présentation", *Revue roumaine de linguistique*, XXI, nr. 2, p. 153–166.

Golopenția, Sanda, 1979, „Conversația – un studiu de caz", I, *Studii și cercetări lingvistice*, XXX, nr. 5, p. 457–481; II, *Studii și cercetări lingvistice,* XXX, nr. 6, p. 515–542.

Golopenția, Sanda, 1980, „L'histoire conversationnelle", *Revue roumaine de linguistique,* XXV, nr. 5, p. 499–503.

Golopenția, Sanda, 1985, *L'histoire conversationnelle* [broșură], Working papers and preprints, Urbino, Italy, Centro Internazionale di semiotica e di linguistica.

Golopenția, Sanda, 1988a, *Les voies de la pragmatique*, Stanford French and Italian Studies, Saratoga, Anma Libri.

Golopenția, Sanda, 1988b, „Précis de notation conversationnelle", în Golopentia 1988a, p. 177–194.

BDD-V4294 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:59:24 UTC)

Golopenția, Sanda, 1988c, „L'histoire conversationnelle", în Golopentia 1988a, p. 136–155.

Golopenția, Sanda, 1988d, „Interaction et histoire conversationnelles", în Cosnier, J., N. Gelas, C. Kerbrat-Orecchioni (ed.), 1988, p. 69–81.

Golopenția, Sanda (ed.), 1996a, *Les propos spectacle. Etudes de pragmatique théâtrale,* New York, Washington, D.C., Baltimore..., Peter Lang.

Golopenția, Sanda, 1996b, „Une théorie pragmatique de la parole, du silence et de l'intersubjectivité au théâtre", în Golopentia 1996a, p. 1–41.

Golopenția, Sanda, 2000a, „La politesse et la durée parlée", în M. Wauthion, A. C. Simon (ed.), *Politesse et idéologie*, Rencontres de pragmatique et de rhétorique conversationnelles, Louvain-La-Neuve, Peeters, p. 63–74.

Golopenția, Sanda, 2000b, „La parole intérieure et la durée parlée", *Studii și cercetări lingvistice*, LI, nr. 1, p. 121–133.

Golopenția, Sanda, 2001, „Trois types de séries conversationnelles", *Studii și cercetări lingvistice*, LII, nr. 1–2, p. 29–43.

Golopenția, Sanda, 2003, „Notația conversațională ca revelator pragmatic", în Dascălu-Jinga, Laurenţia, Liana Pop (ed.), *Dialogul în româna vorbită*, București, Oscar Print, p. 17–39.

Golopenția, Sanda, 2004, „Introducere", în Golopenţia, Anton, *Rapsodia epistolară*. *Scrisori primite și trimise de Anton Golopenția (1923–1950)*, București, Albatros, vol. I, p. XVII–XXXVII.

Golopenția, Sanda, 2013, „Relatia migranților români cu limba lor maternă", în Ichim, Ofelia (ed.), *Cultură și identitate românească. Tendințe actuale și reflectarea lor în diaspora*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", p. 137–152.

Golopenția, Sanda, 2014, „O rapsodie epistolară a interbelicului românesc", în Golopenția, Anton, *Rapsodia epistolară. Scrisori primite și trimise de Anton Golopenția (1923–1950)(Marele Stat Major–Iuhim Zelenciuc)*, București, Editura Enciclopedică, vol. IV, p. XXVII–XCIX.

Kerbrat-Orecchioni, C., 2009, „La place de l'interprétation en Analyse du Discours en Interaction", *Signes, Discours et Sociétés*, 3, *Perspectives croisées sur le dialogue* [consultat http://www.revue-signes.info/document.php?id=821 la 2-III-2015].

Maeterlinck, Maurice, 1962, „Réincarnations", în *Maurice Maeterlinck*. Présentation par Roger Bodart, Choix des textes, témoignages, bibliographie, Paris, Seghers, p. 175–178.

Pintner, Rudolf, 1915, „Inner speech during silent reading", *Psychological Review*, 20, nr. 2, p. 129–153.

Rittaud-Hutinet, Ch., 1987, „Les signes vocaux de la communauté énonciative", în Cosnier, J., C. Kerbrat-Orecchioni (ed.), 1987, p. 269–290.

Rostás, Zoltán, Sorin Stoica (ed.), 1996, *Tur–Retur*. *Convorbiri despre munca în străinătate*. București, Curtea Veche, vol. I.

Sostero, Geneviève Henrot, 2002, „Un concerto dé-concerté. Histoire conversationnelle du baron de Charlus", în *Marcel Proust au début du troisième millénaire*, textes

BDD-V4294 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:59:24 UTC)

réunis par Yvonne Goga et Corinne Moldovan, Cluj-Napoca, Editura LIMES, p. 196–208 [consultat http://www.item.ens.fr/index.php?id=283738 la 3-XII-2014].
Tarde, G., 1973, *Écrits de psychologie sociale* choisis et présentés par A. M. Rocheblave-Spenlé et J. Millet, Toulouse, Privat éditeur.
Vocate, Donna R., 1994, „Self-talk and inner speech. Understanding the uniquely human aspects of intrapersonal communication", în Vocate, Donna R., *Intrapersonal Communication: Different Voices, Different Minds* Hillsdale, N.J., Lawrence Erlbaum Associates, p. 3–32.
Vygotsky, Lev, [1934] 1986, *Thought and Language*, trad. și ed. A. Kozulin, Cambridge, Mass. & London, MIT Press.

Sanda GOLOPENȚIA
Prof. Em., Brown University
Providence, R.I., S.U.A.

BDD-V4294 © 2017 Editura Univers Enciclopedic Gold
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.34 (2026-11-13 23:59:24 UTC)